

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу Кондратюк Юлії Вікторівни
на тему «Удосконалення управління інтелектуальним капіталом
будівельних підприємств», подану на здобуття освітньо-наукового ступеня
доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка» галузі знань
05 «Соціальні та поведінкові науки»

*Актуальність теми дисертаційного дослідження та її зв'язок з
державними програмами*

За сучасних умов динамічного розвитку економічного середовища будівельне підприємство може успішно протистояти конкуренції на ринках, якщо активізує вдосконалення інтелектуальної компоненти свого ресурсного портфелю, а саме безперервно акумулюючи організаційні знання, досвід і навички співробітників у вигляді нових технологій, продукції, послуг, бізнес-процесів і управлінських рішень, формуванням ефективних організаційних структур. Детермінантою цього процесу є консолідація технологій і навичок персоналу будівельного підприємства в унікальні ключові компетенції, що підвищують адаптаційний і динамічний потенціал підприємства та надають можливість здійснювати постійний процес формування стійких ринкових конкурентних переваг.

В сучасних умовах загострюється необхідність формування та розширеного відтворення інтелектуального капіталу, спроможність оптимізувати витрати, забезпечити зростання продуктивності праці, підвищити інвестиційну привабливість для замовників та інвесторів. Одним з основних векторів забезпечення ефективної діяльності будівельних підприємств є розробка та удосконалення науково-методичної бази управління інтелектуальним капіталом, яким присвячено дисертаційне дослідження Кондратюк Ю.В., визначили актуальність пошуку сучасного формату адміністрування та економіко-аналітичного інструментарію оцінювання стану формування та трансформації інтелектуального капіталу будівельних підприємств як одного із чинників та ключового ресурсу їх інноваційного розвитку.

Дисертація виконана за напрямками наукових досліджень кафедри економічної теорії, обліку та оподаткування Київського національного університету будівництва і архітектури, зокрема:

– Проблеми генезису економіки інтелектуально-інноваційного капіталу» (номер держреєстрації 0120U000356);

– Удосконалення організації та методології обліку, аудиту та оподаткування в умовах формування економіки інтелектуально-інноваційного капіталу» (номер держреєстрації 0119U000533).

Вищезазначене підтверджує актуальність обраної теми, мети та завдань дисертаційної роботи, а також їх значущість для подальшого розвитку економічної та архітектурно-будівельної наук.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень висновків і рекомендацій, що сформульовані у дисертаційній роботі

Сформульовані Кондратюк Ю.В. основні наукові положення дисертаційної роботи, висновки та рекомендації, які містяться в роботі достатньо обґрунтованими. У дисертації чітко визначено мету та основні завдання, які є науково аргументовані і підтверджують достатній рівень підготовки дисертанта. Кількість та якість використаних літературних джерел (218 найменувань) дозволяє оцінити важливість обраної тематики дослідження. Виконана робота свідчить про глибокий аналіз авторкою наукових праць українських та зарубіжних вчених.

Здобувачка в своїй роботі використала різноманітні методи дослідження, серед яких можна виділити методи синтезу та економіко-статистичного аналізу даних, представлених в офіційній статистиці, фінансово-економічної діагностики консолідованої фінансової звітності, метод експертних оцінок, схематичного й графічного зображення, системного та ситуаційного аналізу. Комплексне використання наукових методів дослідження дозволило дисертантці досягти мети роботи і комплексно підійти до розв'язання окреслених завдань. Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачкою методології наукової діяльності можна оцінити як високий.

Зазначене вище у сукупності дає змогу стверджувати, що одержані результати, основні наукові положення, рекомендації та висновки дисертаційного дослідження, проведеного Кондратюк Ю.В., є обґрунтованими та достовірними.

Наукова новизна основних наукових положень, висновків і рекомендацій, що сформульовані в дисертаційній роботі

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи та опублікованими науковими працями дає можливість оцінити найважливіші досягнення Кондратюк Ю.В., серед яких варто зазначити наступні результати дослідження, що мають вагому наукову новизну і відображають її особистий внесок:

1. Дістав подальшого розвитку понятійно-категоріальний апарат теорії інтелектуально-інноваційного розвитку економіки шляхом уточнення дефініції «інтелектуальний капітал будівельного підприємства», який, на відміну від усталених трактувань, виокремлює такі компоненти як компетентності, креативність, соціальні взаємовідносини, створені або придбані інтелектуальні та інформаційні продукти, що мають економічну цінність і використовуються у процесі відтворення будівельної продукції з метою отримання прибутку.

2. Управління інтелектуальним капіталом будівельного підприємства пропонується розглядати як інтегральну єдність методів та функцій управління структурними компонентами інтелектуального капіталу, що застосовується при виробництві будівельної продукції, послуг, а також інформаційного, нормативно-правового (накази, розпорядження) та нормативно-технічного

(положення, технологічні схеми, регламенти, ДСТУ, ТУ, тощо) забезпечення, нематеріальних активів, об'єктів інтелектуальної власності в галузі будівництва, що забезпечують підвищення ефективності адміністрування складовими інтелектуального капіталу з метою сталого розвитку підприємства.

3. Удосконалено класифікацію будівельних організацій залежно від превалювання певного компоненту інтелектуального капіталу, що дозволяє застосовувати різні показники для діагностування їх діяльності.

4. Дістало подальшого розвитку інформаційно-методичне забезпечення процесу діагностики інтелектуального капіталу, що ґрунтується на оновленому звіті про інтелектуальний капітал та спрощує динамічну оцінку його стану та є базисом для розробки управлінських рішень для удосконалення управління розвитком інтелектуального капіталу. Запропонований аналітичний інструментарій дозволяє отримати необхідну інформацію про динамічний стан інтелектуального капіталу, що в подальшому уможливить розробку більш обґрунтованих управлінських рішень.

5. Для забезпечення конкурентоспроможності та сталого розвитку будівельних підприємств було розроблено функціонально-структурну модель удосконалення управління розвитком інтелектуального капіталу, яка заснована на забезпеченні взаємо трансформації різних форм капіталу, зокрема, фінансового, інтелектуального та матеріального, що охоплює усі рівні управління підприємством – стратегічний, управлінський, виробничий, що дозволяє не лише ефективно використовувати інтелектуальний капітал, але й вживати заходи щодо планування його розвитку.

6. Запропонована концепція стратегічного удосконалення управління розвитком інтелектуального капіталу будівельних підприємств з фокусом на досягненні ефективного управління, що спрямоване на стабільність та успіх у конкурентному ринковому середовищі. В даній концепції особлива увага приділяється циклічності процесу управління інтелектуальним капіталом – від його прогнозування та планування і закінчуючи моніторингом та оцінкою управлінських заходів, зокрема на основі показників оптимізації витрат та максимізації прибутковості, що економічну доцільність запропонованого підходу.

Вважаю, що наукова новизна одержаних результатів дисертаційного дослідження сформульована логічно і закономірно.

Практичне значення результатів дослідження

Практичне значення результатів дисертації полягає в тому, що розроблено комплексний інструментарій управління інтелектуальним капіталом будівельних підприємств.

Практичну значущість отриманих результатів дисертаційного дослідження засвідчують довідки, надані за результатами апробації та впровадження результатів, пропозицій, положень та розробок дисертації у діяльність будівельних організацій ТОВ «КЛАД – 2009» (довідка від 12.04.23), ТОВ «Будівельна Компанія «СТАНДАРТ» (довідка від 21.03.23) та Київським

національним університетом будівництва і архітектури (довідка від 29.08.23 №1419/473).

Результати дисертаційного дослідження можуть бути використані для підвищення ефективності управління будівельними підприємствами, розвитку інтелектуального капіталу будівельної галузі та розробки державної політики, спрямованої на створення сприятливого середовища для розвитку інтелектуального капіталу.

Оцінка змісту, завершеності та оформлення дисертації

На рецензування представлена дисертаційна робота Кондратюк Юлії Вікторівни «Удосконалення управління інтелектуальним капіталом будівельних підприємств» за спеціальністю 051 «Економіка», що складається з анотації, вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 251 сторінку, в тому числі 199 сторінок основної частини. Список використаних джерел налічує 218 найменувань.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми дослідження, мета і завдання їх проведення, основні методологічні підходи та інструментарій їх застосування. Обґрунтовано наукове значення роботи як елементу теоретико-методологічної та розрахунково-інформаційної бази для удосконалення управління інтелектуальним капіталом будівельних підприємств. Подано відомості щодо теоретичного й практичного значення отриманих результатів, їх апробацію, відносно публікацій у фахових виданнях, доповідях та конференціях, особистий внесок здобувачки.

У першому розділі дисертаційної роботи «Теоретико-методичне забезпечення ефективного управління інтелектуальним капіталом будівельних підприємств» авторкою відображено підсумки систематизації досліджень еволюції базових дефініцій, генезису розвитку загальнотеоретичних підходів до управління інтелектуальним капіталом в контексті парадигми сталого розвитку, які надали можливість в подальшому побудувати методичний базис діагностики результативності управління інтелектуальним капіталом та науково-прикладний інструментарій формування стратегії його розвитку з урахуванням специфіки економічної діяльності в будівництві.

У другому розділі «Аналіз стану управління інтелектуальним капіталом вітчизняних будівельних підприємств» виконано діагностику стану управління інтелектуальним капіталом будівельних підприємств за останні роки. Було виконано оцінювання передумов формування інтелектуального капіталу будівельних підприємств, в тому числі діагностика стосувалась науково-технічного, інноваційного розвитку економіки країни як факторів сприяння розвитку інтелектуального капіталу. Виявлено, що в Україні існують недостатньо сприятливі умови для формування та використання інтелектуального капіталу. Також було проведено порівняльну оцінку галузевих показників формування та використання складових інтелектуального капіталу. Сформульовано висновок, що у будівельному комплексі через

обмежені фінансові ресурси не впроваджуються передові інноваційні технології, не проводяться розробки та наукові дослідження, відтак управління інтелектуальним капіталом потребує поліпшення. Оцінка стану формування капіталу за матеріалами звітності 15 будівельних підприємств показала, що частка нематеріальних у загальній вартості активів досить незначна, а капітальні інвестиції на придбання основних засобів спрямовуються не вирішують питання технологічної відсталості підприємств галузі, до того ж несприятливі матеріальні стимули та соціальні гарантії руйнують мотивацію розвитку інтелектуального капіталу.

У третьому розділі «Пріоритетні напрями удосконалення управління інтелектуальним капіталом будівельних підприємств» розроблено пропозиції по відображенню розвитку інтелектуального капіталу будівельних підприємств у спеціальній формі звітності – звіті про інтелектуальний капітал, що пропонується розподілити на 4 розділи, які описують бізнес-модель підприємства, характеризують ефективність діяльності підприємства та персоналу. Такий звіт не лише відображає оцінку інтелектуального капіталу і інтерпретацію її результатів, а є документальним інструментарієм прийняття стратегічних управлінських рішень щодо розвитку інтелектуального капіталу. Для визначення напрямків удосконалення роботи з активізації творчої та трудової активності працівників пропонується визначати показники економічної та соціальної ефективності інтелектуальної діяльності працівників підприємства. Також в третьому розділі розроблена концепція стратегії вдосконалення управління розвитком інтелектуального капіталу будівельних підприємств та розроблена функціонально-структурна модель її реалізації. Остання демонструє синергічний вплив на процес розвитку інтелектуального капіталу в розрізі функціонального менеджменту, а саме виробничого, фінансового, кадрового, що відображаються в узгоджених рішеннях керівників для реалізації визначеної стратегії розвитку підприємства.

Загальні висновки дисертаційного дослідження подано у логічній послідовності. Вони відрізняються чіткістю, лаконічністю і повною мірою відбивають отримані результати наукового дослідження згідно з поставленими завданнями.

Дисертація оформлена згідно наказу МОН України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 р. № 40, характеризується логічною структурою і послідовністю викладення матеріалів дослідження та є самостійною завершеною науковою роботою.

Оцінка мови та стилю дисертації

Дисертаційна робота виконана фаховою українською мовою, її текстове подання відповідає науковому стилю.

Ідентичність змісту анотації та основних положень дисертації

За результатами аналізу змісту анотації підтверджую її відповідність викладеним основним положенням дисертації. Анотація, у відповідності до

чинних вимог, подана українською та англійською мовами і не містить у собі таких ідей та положень, що відсутні у основній частині дисертаційної роботи.

Повнота викладення наукових результатів, положень і рекомендацій дисертаційної роботи у наукових публікаціях

Основні наукові положення, результати, рекомендації дисертації повною мірою розкрито у 19 працях, серед яких 1 стаття у періодичному науковому виданні іншої держави, що проіндексована в базі даних Scopus, 6 статей у наукових фахових виданнях України, що відносяться до категорії «Б» з наукового напрямку, за яким підготовлено дисертацію, а також 12 тез доповідей у збірниках матеріалів міжнародних конференцій.

Кількість публікацій, обсяг, якість, повнота висвітлення результатів та розкриття змісту дисертації відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», що затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.22 р. № 44.

Дотримання академічної доброчесності

Дисертаційна робота Кондратюк Юлії Вікторівна є результатом самостійних досліджень здобувачки і не містить елементів академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають належні посилання та відповідне джерело.

Дискусійні положення і зауваження до дисертаційної роботи

Беручи до уваги теоретичну та практичну цінність, беззаперечну наукову новизну та в цілому позитивне враження від прорецензованої дисертаційної роботи, слід звернути увагу на наступні дискусійні положення:

1. В дисертації зазначено, що методи оцінювання інтелектуального капіталу будівельних підприємств, що розглянуті в пункті 1.2 можна поділити на групи відповідно до загальних прийнятих підходів: доходний, витратний, порівняльний та метод, який передбачає невартісну оцінку (с. 57–58). Водночас, на нашу думку, доцільно було б акцентувати увагу на показниках, методиці та розрахунках показників ефективності управлінського процесу щодо відтворення інтелектуального капіталу.

2. У другому розділі дисертаційного дослідження авторкою здійснено аналіз основних факторів середовища формування інтелектуального капіталу будівельних підприємств. При цьому здобувачка лише поверхнево розглядає фактори загострення проблеми відтворення інтелектуального капіталу у період пандемії COVID-19 та війни в Україні. Врахування цих чинників значно розширило б горизонти середовища формування інтелектуального капіталу в сучасних умовах.

3. В третьому розділі в якості рекомендацій запропоновано формування

звіту про інтелектуальний капітал. Водночас доцільно було б навести рекомендації щодо удосконалення методів економічного оцінювання інтелектуального капіталу на основі конкретизації технології збору та оброблення даних, періодичності моніторингу та ступеню впливу зовнішнього середовища, що дозволило б більш ґрунтовно дослідити причинно-наслідкові зв'язки між окремими результуючими показниками, що відбивають стан використання інтелектуального капіталу.

Вважаю, що наведені зауваження та дискусійні положення мають дискусійний характер з огляду на чітко означені позиції авторки з порушеної проблематики, при цьому не знижують високого наукового ступеня дисертаційної роботи, не впливають на загальну позитивну оцінку виконаного дослідження та можуть розглядатися радше як рекомендації для подальшої роботи в даному напрямі наукових досліджень.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Кондратюк Юлії Вікторівни «Удосконалення управління інтелектуальним капіталом будівельних підприємств» оформлена згідно наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 р. № 40, та відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р.

Дисертація «Удосконалення управління інтелектуальним капіталом будівельних підприємств» є самостійною завершеною науковою роботою, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що мають суттєву теоретичну та практичну значимість, а її авторка, Кондратюк Юлія Вікторівна, заслуговує на присудження їй освітньо-наукового ступеня доктор філософії в за спеціальністю 051 «Економіка» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

Рецензент:

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту в будівництві
Київського національного університету
будівництва і архітектури

Ніна ПЕТРУХА

Підпис Петрухи Ніни Миколаївни засвідчую

Вчений секретар Вченої ради
Київського національного університету
будівництва і архітектури

Микола КЛИМЕНКО